

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE
HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Praha, 2020

Jan Forest

AKADEMIE MÚZICKÝCH UMĚNÍ V PRAZE

HUDEBNÍ A TANEČNÍ FAKULTA

HUDEBNÍ UMĚNÍ

VIOLA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

HISTORIE HOUSLAŘSTVÍ V PRAZE

Jan Forest

Vedoucí práce: prof. Karel Untermüller

Oponent práce: prof. Jan Pěruška

Datum obhajoby: 7.9.2020

Přidělovaný akademický titul: Mg.A

Praha, 2020

ACADEMY OF PERFORMING ARTS IN PRAGUE

MUSIC AND DANCE FACULTY

Art of Music

Viola

MASTER 'S THESIS

HISTORY OF VIOLIN MAKING IN PRAGUE

Jan Forest

Thesis Supervisor: prof. Karel Untermüller

Thesis Opponent: prof. Jan Pěruška

Date of thesis defense: 7.9.2020

Academic title granted: MgA.

Prague, 2020

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma

<h3>HISTORIE HOUSLAŘSTVÍ V PRAZE</h3>
--

vypracoval samostatně pod odborným vedením vedoucího práce a s použitím uvedené literatury a pramenů.

Praha, dne

.....
podpis diplomanta

Upozornění

Využití a společenské uplatnění výsledků diplomové práce, nebo jakékoliv nakládání s nimi je možné pouze na základě licenční smlouvy tj. souhlasu autora a AMU v Praze.

Abstrakt

Tato práce pojednává o počátcích, vývoji a současnosti pražského houslařství a jeho největších osobnostech. Praha byla vždy významným kulturním centrem v srdci Evropy a nejinak je tomu v oboru houslařství. Nástroje pražských houslařů jsou žádané po celém světě a dělají tak čest našim domácím mistrům.

Mou motivací bylo podrobněji zmapovat tvorbu jednotlivých osobností houslařství v Praze. Cílem této práce je obeznámení čtenáře s historií tohoto významného národního řemesla.

Klíčová slova

houslařství, houslaři, nástroje, historie, rody, housle, viola, violoncello, kontrabas

Abstract

This thesis deals with the origins, development and present state of violin making in Prague and its most important personalities. Prague has always been an important cultural center in the heart of Europe, and it is the same in the field of violin making. Instruments made by violin makers of Prague are in demand all over the world and give credit to our national craftsmen.

My motivation was to map the work of important figures of violin making in Prague. The aim of this work is to acquaint the reader with the history of this important national craft.

Key words

violin making, violin makers, instruments, history, generations, violin, viola, cello, double bass

Obsah

Úvod	8
1. Houslařští velikáni	9
2. Počátky pražského houslařství	13
3. Houslaři narozeni po roce 1750	18
4. Houslařské rody	27
4.1 Houslařský rod Homolků	27
4.2 Houslařský rod Dvořáků	30
4.3 Houslařský rod Lantnerů	34
4.4 Houslařský rod Špidlenů	36
4.5 Houslařský rod Vávru	41
5. Současnost houslařství v Praze	45
Závěr	47

Úvod

Téma „historie houslařství v Praze“ jsem zvolil především proto, že jsem přesvědčen o důležitosti základních znalostí českých houslařů. Měl jsem to štěstí, že jsem hrával na housle J. A. Hubičky, které mě svou jedinečností inspirovaly ke každodennímu cvičení. Během studia violy jsem se sice dozvěděl základy o italských mistrech, ale pramálo informací o českých, nebo konkrétně pražských houslařích. Rozhodl jsem se proto vytvořit souhrnný přehled historie a vývoje houslařství v Praze.

Práce je rozdělena do několika kapitol. V celé práci se budu odkazovat na velké italské mistry Stradivariho a Guraneriho a také na Stainera, první kapitola bude proto o nich.

Druhá kapitola je zaměřena na úplné počátky pražského houslařství, které plynule navazovalo na loutnařství a které bylo „ovládnuto“ z počátku hlavně německými přistěhovalci.

V další kapitole se podíváme na houslaře narozené po roce 1750. Houslaře jsem se takto rozhodl rozdělit hlavně kvůli významnému houslaři Kašparu Strnadovi, který změnil směr pražského houslařství snížením klenby houslí a celkovým přiblížením se italským modelům.

Rozhodl jsem se nemíchat houslařské rody a jednotlivé houslaře a proto jsem je oddělil do samostatných kapitol. Doufám, že bude díky tomu práce přehlednější a orientace v ní snazší.

Poslední kapitola je zaměřena na hlavní současné houslaře působící v Praze.

1 Houslařští velikáni

Jen stěží by se dala napsat práce o houslařství a nezmínit se o houslařských velikánech jakými byli Jacob Stainer, Antonio Stradivari a Giuseppe Guarneri. V Praze se zpočátku stavěly nástroje podle modelu Stainera a později se kvůli lepším zvukovým možnostem italských nástrojů začaly stavět podle modelů Stradivariho a Guarneriho.

Jacob Stainer (1619/1621 – 1683)

Rok narození Jacoba Stainera není přesně známý, narodil se mezi lety 1619 a 1621 v tyrolském Absamu nedaleko Innsbrucku. Houslařskému řemeslu se vyučil pravděpodobně v italských Benátkách a zřejmě nějakou dobu pobýval také v Cremoně u Nicola Amatiho. Převážnou část svého života prožil v rodném městečku a jeho nástroje byly oblíbené především na sever od Alp. Pracoval také nějaký čas pro Vídeňský císařský dvůr.

Podle Amatiho vzoru dlouho nepracoval a rychle došel k vlastnímu modelu. Především ještě zvýšil klenutí desek, které je tak nejvyšší, jaké se standardně stavělo. Klenutí je tak vysoké a strmé, že je dokonce možné se podívat skrz rezonanční otvory. Korpusy jeho nástrojů jsou protáhlé a dosti úzké, mají nízké luby a krátká effa. Často vyráběl nástroje u kterých je hlavička zakončena lví hlavou místo tradiční závitnice. Jeho nástroje jsou dokonalé co se týče řezbářské práce a na jejich výrobu používal vždy jen prvotřídní dřevo. V kvalitě laku však zaostávají za nástroji italskými. Vysoké klenutí desek dávalo jeho nástrojům flétnové zbarvení tónu, což bylo v jeho době žádané. V chrámových prostorách zněly jeho nástroje velice dobře, ale silou tónu dnes nestačí na požadavky velkých koncertních sálů.

Stainerovy nástroje se, stejně tak jako nástroje všech významných mistrů, často napodobovaly a v 18. století se vyrobilo mnoho plagiátů nesoucí Stainerovy cedulky. V té době nebylo známé datum Stainerova úmrtí a tak některé z nich mají na vinětách i rok výroby 1712, ačkoliv Stainer zemřel již v roce 1683. Stainerův model se v zaalpské části Evropy ujal a pracovalo se

podle něho dalších 100 let po jeho smrti, než byl většinou nahrazen modely italských mistrů Stradivariho a Guarneriho.

Antonio Stradivari (1644-1737)

Přesné datum narození není známo, většinou se uvádí rok 1644 v Cremoně. Byl nejlepším žákem Nicola Amatiho, u kterého se učil od svých dvanácti let do roku 1667, kdy se oženil s Francescou Ferraboschi.

Zpočátku pracoval Stradivari podle vzoru svého učitele, snížil však klenutí na 14 až 15mm. Toto období, nazývané „amatisé“, trvalo zhruba do roku 1685 (rok po smrti Amatiho) a poté se u Stradivariho nástrojů objevuje mnoho změn. Z amatiovského období se dochoval nástroj označený letopočtem 1683 na který hrával Josef Suk v Českém kvartetu¹. Nástroje vyrobené po smrti Amatiho se prodloužily, proto se toto období tvorby mezi lety 1686 a 1700 nazývá „allongé“ (protáhlé). Nástroje z tohoto období mají užší horní část korpusu a prodlouženou dolní část, čímž získaly silnější zvuk a temnější barvu tónu. Také jsou růžky více vystouplé a závitnice je větší. Stradivariho vrcholné období trvalo zhruba od roku 1700 do 1725 a zachovalo se z něho přibližně dvě stě houslí, deset viol a třicet violoncell. Stradivari v novém modelu skloubil barevnost tónu amatiovských nástrojů a sílu tónu nástrojů brescijských mistrů. Celkově jsou korpusy nástrojů širší, mají již ustálený tvar rezonančních otvorů a jsou vyrobené jen z nejlepších materiálů. Tyto nástroje se označují jako tzv. „velké stradivárky“. Od roku 1726 pozorujeme určitý pokles v kvalitě vyrobených nástrojů, což můžeme přisoudit zhoršujícímu se zraku.

Většinu svého života žil a pracoval Stradivari v domě v ulici San Domenico, nedaleko domů rodů Amati a Guarneri. V jeho dílně spolu s ním pracovali dva synové Francesco a Omobono, ale i jimi vyrobené nástroje nesou jméno Antonia Stradivariho. Za jeho života se v cremonské dílně vyrobilo možná i více než tisíc nástrojů. Jeho nejlepší nástroje bývají pojmenovány podle jmen

¹ HUBIČKOVÁ, Libuše – ŠPIDLEN, Přemysl Otakar – ŠPIDLEN, Jan Baptista. *Špidlenové - Čeští mistři houslaři. Co nevíte o houslích...* Praha : rodina Špidlenů,

hudebníků, kteří na nich hráli nebo podle významných osobností, kteří je měli ve sbírce, např. „Ernst“ (1709), „Viotti“ (1709), nebo viola „McDonald“ (1701).

Giuseppe Guarneri „del Gesù“ (1698- 1744)

Nejslavnější houslař z rodu Guarneri se, stejně jako Antonio Stradivari, vyučil u Nicola Amatiho. O jeho životě, zejména o jeho mládí, není mnoho doložených informací, ale podle rozdílů v kvalitě jeho nástrojů můžeme předpokládat, že měl vcelku neurovnaný život.

V prvním období jeho tvorby experimentoval s klenutím, tvary resonančních otvorů a tloušťkou horní i spodní desky nástrojů. Giuseppe Guarneri dospěl ke svému vlastnímu modelu podle kterého dodnes pracují houslaři po celém světě. Klenutí desek je nejnižší ze všech uznávaných houslařských modelů., korpus jeho nástrojů je široký, eřfa jsou charakteristicky protáhlá. V porovnání se Stradivarim, který se výrobě nástrojů věnoval sedmdesát let trvala Guarneriho kariéra jen krátce, zhruba od roku 1725 do své smrti v roce 1744. Nástroje z jeho vrcholného období (cca 1730- 1740) jsou dokonale vypracované s krásným lakem a jsou dnes ceněny podobně jako nástroje Stradivariho. Za jeho života se však netěšily Guarneriho nástroje takové popularity jako stradivárky. Oba houslaři žili v těsném sousedství a tak si navzájem konkurovali. Po roce 1740 se kvalita Guarneriho nástrojů značně zhoršuje, řemeslná stránka již není tak precizní jako v předchozím období.

Celkově se dochovalo přibližně 135 Guarneriho nástrojů, z nichž jsou až na jedno violoncello všechny housle. Jeho viněty nesou kříž společně se značkou IHS (Iesus Hominum Salvator, Ježíš spasitel lidí) a odtud pochází jeho přezdívka „del Gesù“. O životě Guarneriho vzniklo mnoho legend, tradovalo se například, že poslední roky svého života prožil ve vězení. Přemysl Špidlen této verzi však nevěřil a zamýšlí se: *„Soudě podle proměny kvality Guarneriho práce se však muselo něco zásadního v jeho životě skutečně přihodit. Není vyloučeno, že příčinou markantních odchylek od dosavadního*

způsobu stavění mohla být nemoc."². Největší slávu Guarnerimu přinesl Niccolo Paganini (1782 – 1840), který po celou svou kariéru hrál na Guarneriho houslích, jež získaly pro jejich silný tón pojmenování „Il Cannone“.

Při srovnávání modelů Stradivariho a Guarneriho si můžeme všimnout několika podstatných rozdílů, podle kterých je pro odborníka jednoduché na první pohled tyto nástroje rozeznat. Guarneriho nástroje mají delší růžky oproti těm od Stradivariho a jsou celkově mohutnější. Korpus je širší, effa jsou mnohem delší a vykrojení korpusu v oblasti resonančních otvorů má odlišný tvar. Další zásadní rozdíly najdeme u hlaviček – Stradivariho hlavičky jsou symetričtější a nepřiliš hluboce řezané, kdežto Guarneri na symetrii svých nástrojů celkově příliš nedbal. U mnoha Guarneriho nástrojů si můžeme všimnout, že nejsou resonanční otvory v jedné linii, nebo jsou korpusy celkově křivé.

Guarneriho a Stradivariho modely se staly předlohou pro houslaře po celém světě a drtivá většina nově postavených nástrojů z nich dnes vychází.

² HUBIČKOVÁ, Libuše – ŠPIDLEN, Přemysl Otakar – ŠPIDLEN, Jan Baptista. *Špidlenové - Čeští mistři houslaři. Co nevíte o houslích...* Praha : rodina Špidlenů, 2003. s. 173

2 Počátky pražského houslařství

Houslařství v Praze se vyvíjí od 17. stol. a vychází z loutnařství, které bylo v Praze velmi rozsáhlé již v předhusitské době. Loutna byla velice oblíbeným a důležitým nástrojem, zejména pro vývoj orchestrů. Většina pražských loutnařů byli původem Němci, často velice zámožní lidé. Loutnaři se totiž dokázali výrobou nástrojů velmi dobře uživit a dokonce si mohli dovést pořídit i vlastní domy v Praze. O rozsáhlosti loutnařství v Praze svědčí fakt, že se dnešní Nerudova ulice před rokem 1700 jmenovala „loutnařská“. Mezi významné loutnaře 17. století patří například Martin Schott, nebo Baltazar Kögl. Bohužel se žádné nástroje těchto mistrů nedochovaly. Hlavním důvodem byla třicetiletá válka, během které se vybíjelo obyvatelstvo, ničilo kulturní dědictví a zničilo se mnoho hudebních nástrojů. Velká část obyvatelstva byla vyhnána ze země, místo ní přicházeli cizinci a český lid byl přeorientován na římskou církev. Duchovenstvo bylo velmi majetné a kláštery měly své vlastní orchestry, což mělo paradoxně dobrý vliv na rozvoj hudby a výroby hudebních nástrojů. V této době již loutna nehrála tak významnou roli a byla pozvolna nahrazena moderními nástroji, které známe dnes. V druhé polovině 17. století do Prahy přichází mnoho výrobců hudebních nástrojů především ze sousedního Německa.

Andreas Ott (cca 1620-1667)

V roce 1648 se přistěhoval z Augšpurku a v roce 1660 získává v Praze měšťanské právo. Dílnu měl v Loutnařské (dnes Nerudově) ulici. Z jeho výroby se dochovaly dvě kytary a dvě violy, které mají znaky tehdejších tyrolských nástrojů. Dceru Annu Barboru si vzal houslař Linhart Pradter.

Přelomovým pro pražské houslařství byl rok 1690, kdy do Prahy přichází významný houslař a zakladatel pražské houslařské školy Tomáš Edlinger.

Tomáš Edlinger (1662-1729)

Narozen v německém Augšpurku, kde se stal žákem svého otce, loutnaře, Thomase Edlingera a později pracoval jako pomocník u Jacoba Stainera. Po smrti svého otce v roce 1690 přichází do Prahy, kde pravděpodobně pracuje v dílně Linharta Pradtera. Po Linhartově smrti v roce 1692 si bere za ženu jeho vdovu Barboru a získává tak i houslařskou dílnu v Loutnařské (dnes Nerudově) ulici. Edlinger se stal významným houslařem a také učitelem, mezi jeho žáky patřili jeho syn Josef Jáchym Edlinger (1693-1748), Jan Jiří Hellmer, Jan Oldřich Ebrle a další. Housle Tomáše Edlingera jsou v lecčem podobné těm od Jacoba Stainera, mají vysoké klenutí, vyčnívající růžky a krátké, kolmo postavené rezonanční otvory.

Jan Jiří Hellmer (1687-1770)

Narozen, stejně jako Tomáš Edlinger, v Augšpurku, jde v jeho krokách a následuje ho do Prahy, kde se u něho učí houslařem. Dílnu měl Tomášské ulici v domě „U zlatého noha“. Housle vyráběl podle tzv. modelu pražské školy, který se snažil vylepšit. Nástroje vyráběl jak s vysokou klenbou, tak také s plochou (okolo 62mm). Jeho práce je velmi poctivá a precizní, effové otvory bývají kratší, vykládání směřuje doprostřed růžků. Lak používal žlutohnědé až hnědočervené barvy, většinou nepříliš průhledný. Za zmínku stojí vyřezaný otvor v hlavičce pro snadnější navlékání A struny³. Na výrobu svých nástrojů používal méně žíhaný javor a na vrchní desky kvalitní smrkové dřevo. U některých nástrojů použil k výrobě hlavičky a krku místo tradičního javoru dřevo hruškové. Také vyrobil několik nástrojů s ozdobnou lví hlavou, nebo s hlavou andělíčka, které jsou dnes velice vzácné. Existuje mnoho nástrojů s falešnou vinětou Hellmera, což svědčí o tom, že byla jeho práce velmi ceněna. O nepravosti těchto falzifikátů ale většinou není pochyb, někdy se jedná o německé nástroje vyrobené v Hellmerově době, jindy nástroje sériové výroby. Jeho nástroje jsou i dnes, kdy jsou poněkud jiné nároky na

³ PILAŘ, Vladimír – ŠRÁMEK, František. *Umění houslařů*. Praha : Panton, 1986. s. 105

tón než v době jejich výroby, velmi oblíbené pro jejich dobrý zvuk. Jedny housle z roku 1751 jsou součástí sbírky Národního muzea v Praze.

Jan Oldřich Eberle (1699-1768)

Narodil se 2. července 1699 ve Vilsu u Fussenu, kde se vyučil houslařem a poté se stává pomocníkem v dílně Tomáše Edlingera v Praze. Tam pracuje 7 nebo 8 let a pak se osamostatňuje na Starém městě v domě „u Bílého lva“. Několikrát potom dílnu stěhuje a nakonec se usidluje v Konviktské ulici, kde je dům ve kterém zemřel po něm pojmenován „u Eberlů“. Pracuje podle modelu Jacoba Stainera, který se ale neustále snaží zdokonalit, mimo jiné experimentováním s různými tvary a výškami klenby. O některých jeho nástrojích se dá říci, že se práci Jacoba Stainera vyrovnají. Pečlivě si vybíral dřevo, které dobře rezonuje a také krásně vypadá (používal někdy i očkovaný javor). Spodní lub vyráběl z jednoho kusu, effové otvory bývají kratší, hlavička precizně a hluboce řezaná. Eberle nevyráběl jen housle, violy a violoncella, ale i loutny, violy da gamba a jiné. Obzvláště jeho violy d'amour jsou mimořádně krásné a považují se za nejvíce podařené v historii houslařství. Své nástroje dokázal dobře prodávat, objevovaly se v různých kostelích, divadlech, šlechtických domech atd. Jeho v pořadí čtvrtý syn Václav Michal Eberle se u něho vyučil a pracoval s ním dalších šestnáct let. Po smrti jeho otce 2. července 1768 zdědil Václav vybavenou dílnu s materiálem. Nástroje, které poté dostavěl nesou otcovu vinětu. Pro svou samostatnou činnost není příliš známý, nepodařilo se mu překročit stín svého otce a umírá pouhé čtyři roky po něm v roce 1772.

Tomáš Hulínský (1731-1788)

Narozen na Malé Straně, učí se u Ebrleho a stává se jeho nejvýznamnějším žákem. U modelu tzv. pražské školy výrazně snížil klenbu a proto jsou dodnes jeho nástroje žádané, zejména violy. Stejně jako další houslaři v jeho době nevyráběl pouze housle, ale i jiné nástroje – je mimo jiné jedním z prvních stavitelů harf v Čechách. Své nástroje bohatě zdobil vzácnými dřevy, perletí, želvovinou a slonovou kostí.

Josef Antonín Laske (1733-1805)

Vyučil se u Jakuba Kolditze a byl pomocníkem houslařů v Drážďanech, Berlíně, Vídni a v Brně. Svou pražskou dílnu otevřel na Maltézském náměstí v roce 1764. Jeho nástroje byly velmi oblíbené nejen v Čechách, ale také v sousedním Polsku, kde měli přednost před nástroji italskými⁴. Originály jeho houslí jsou velmi ojedinělé a vzácné, dochovalo se jen několik nástrojů.

Jan Michal Willer (1753- 1826)

Narodil se ve Vilsu, není známo, kdy přišel do Prahy. Vystřídal mnoho dílen, nakonec se usídlil ve Zlaté ulici č.274, kde působil až do své smrti. V posledních letech svého života se stal starostou houslařů a hotovitelů hudebních nástrojů v Praze. Své nástroje stavěl zpočátku podle vzoru Stainera, později experimentuje s výškou klenby a tloušťkou desek. Na jeho housle hrával vynikající český houslista Josef Slavík (1806-1833) a některé dochované housle a violy tónově vyhovují i dnes.

⁴ PILAŘ, Vladimír – ŠRÁMEK, František. *Umění houslařů*. Praha : Panton, 1986. s. 130

Karel Josef Hellmer (1739-1811)

Syn Jana Jiřího Hellmera a pravděpodobně i jeho žák. Nástroje stavěl velice podobné těm jeho otce a nijak jeho model nezdokonalil. Byl virtuózem na mandolínu a loutnu a vedle houslařství se věnoval také tisku not- vydával díla českých i zahraničních skladatelů. Umírá za nejasných okolností utonutím ve Vltavě.

3 Houslaři narozeni po roce 1750

Až dosud vyráběli houslaři své nástroje vesměs podle německého vzoru a znaky italského houslařství se objevují až u pražského rodáka Kašpara Strnada. Hlavní změnou byla výška klenby a lubů (klenba se snižovala a luby se stavěly vyšší). Již Strnadovi předchůdci s těmito výškami experimentovali (např. Karel Josef Hellmer), ale Kašpar Strnad byl prvním, kdo začal stabilně nástroje s nižší klenbou vyrábět.

Jedním podnětem pro tuto změnu byly měnící se prostory ve kterých byla hudba provozována. Nově postavené velké sály vyžadovaly nástroje s větším zvukem, než se do té doby vyráběly. Snižováním klenby získaly nástroje silnější a ostřejší zvuk, který dokázal vyplnit tyto nové prostory lépe. Strnadovi nástroje se velmi rychle staly oblíbenými a jeho vrstevníci neváhali taktéž stavět své nástroje podle italských modelů.

Kašpar Strnad (1752-1823)

Narodil se ve stejném domě jako Tomáš Hulínský, v tzv. domě „Na Prádle“⁵ na Malé Straně. U Tomáše Hulínského se i vyučil a dále u něho po vyučení pracoval. Svou vlastní dílnu otevírá až v roce 1787 na Malé Straně, vystřídal několik dílen a poslední z nich byla na Jungmanově náměstí č. 761. Mezi lety 1811-1823 působil jako starosta společenstva houslařů a hotovitelů dechových nástrojů v Praze. Strnad byl nejen výborným houslařem, ale také zdatným houslistou a hrál i na violu. Své rané nástroje stavěl podle svého učitele Tomáše Hulínského, tzn. podle vzoru modelu Stainera a často s vyšší klenbou desek. Při práci s italskými nástroji zřejmě brzy objevil, že modely s nižší klenbou mají lepší zvukové možnosti. V Praze byl prvním houslařem, který se od Stainerova modelu odpoutal. Nebyla to pouze výška klenby, ale také lakem a tónovými vlastnostmi se přiblížil dokonalosti italských nástrojů. Vzorem se mu stal Stradivariho model. Často vyráběl nástroje s vrchní

⁵ PILAŘ, Vladimír – ŠRÁMEK, František. *Umění houslařů*. Praha : Panton, 1986. s 164.

deskou z jednoho kusu dřeva, effové otvory byly ostře řezané a obzvláště hlavičky nástrojů byly velice precizní. Lak používal měkkí, který je na některých jeho nástrojích popraskaný (s podobnými laky později experimentoval např. Julius Hubička). Co se barvy laků týče, používal širokou paletu odstínů od světlé žluté, až po tmavě červenou. Bohužel se povedených Strnadových nástrojů příliš mnoho nedochovalo a mnoho z nich po první světové válce zmizelo do ciziny, častokrát i s jinou vinětou. Mezi strnadovými žáky byli například Karel Šembera a Emanuel Adam Homolka, zakladatel slavného houslařského rodu Homolků. Zemřel 13. listopadu 1823 v Praze.

Karel Václav Šembera (1781- 1821)

Narodil se 6. listopadu 1781 , učil se houslařem u Kašpara Strnada. Po vyučení pracoval nejprve v dílně v Havelské ulici, poté se stěhoval do Lužické ulice, Lázeňské ulice a nakonec do Nerudovy ulice. Pracoval podle modelu Kašpara Strnada, ale Šemberova práce v porovnání s jeho učitelem nebyla tak dobrá co se týče tónových kvalit nástrojů. Vynikající jsou však jeho violy, které stavěl s velice malou délkou korpusu 38cm. Laky používal hnědé nebo hnědočervené. Jeho významným žákem byl Jan Kulík. Karel Václav Šembera umírá 6. prosince 1781.

Jan Baptista Stoss (1784-1850)

Narodil se 18. února 1784 ve Fussenu do houslařské rodiny, vyučil se u svého otce Magnuse Strphana Stosse. Není přesně známo kdy přišel do Prahy, zřejmě to bylo mezi lety 1813 a 1816. Svou dílnu měl v Dominikové ulici (dnes Husova třída), poté ji přestěhoval do Malé Karlové ulice (dnes Jalovcová) a nakonec se opět vrátil do Dominikové ulice. Jeho nástroje jsou spíše podprůměrné, Karel Jalovec dokonce tvrdí, že „*byl nejslabším houslařem pražské školy*“⁶. Používal neprůhledný hnědý lak, vykládání dělal

⁶ JALOVEC, Karel. *Čestí houslaři*. Praha : Státní nakladatelství krásné hudby a umění, 1959. s. 105.

široké (2,4mm). Jeho kytary jsou naopak dobře postaveny a vzniklo jich velké množství. Jan Baptista Stoss zemřel v Praze 8. července 1850 na cholery.

Jan Kulík (1800-1872)

Narozen v Domašíně u Benešova, vyučil se v Praze u Karla Václava Šembery a poté odešel do Vídně kde se učil ještě u Martina Stosse. Do Prahy se vrací v roce 1824 a zakládá si tam svou vlastní houslařskou dílnu na Maltézském náměstí, později vystřídal velké množství dílen např. v Míšeňské ulici, Lázeňské ulici, v Dražické ulici a dalších. Kulík pracoval podle italských mistrů A. Stradivariho a A. Guarneriho, většina jeho nástrojů má proto nižší klenby. Jeho nástroje jsou velmi svérázné a proto není pro odborníka poznat pravý Kulíkův nástroj od falzifikátu. Stejně jako Kašpar Strnad si dával Kulík obzvláště záležet na výrobě hlaviček houslí, které jsou vždy velice pečlivě vyřezávané s pravidelnými a čistě řezanými liniemi dokonalých proporcí. Vykládání bývá taktéž velice precizní. Celkově Kulíkovy nástroje vynikají spíše svou vizuální krásou než svým tónem, což může být způsobeno nejen tlustými deskami, ale možná i kvůli laku. Lak houslí je většinou světlejší barvy- žluté nebo žlutohnědé. Nechával na nástroje ještě před lakováním svítit slunce, čímž docílil hlubší barvy. Kromě houslí, viol, violoncell a kontrabasů vyrobil také několik kytar a harf. U Kulíka se vyučilo několik houslařů, nejvýznamnější z nich byl ovšem J. B. Dvořák, zakladatel známého houslařského rodu Dvořáků. Také u něho pracoval Antonín Sitt, který si vzal Kulíkovu dceru Žofii Voršilu. Kulík zemřel v roce 1827 ve vlastním domě v Karlíně.

Antonín Sitt (1819-1878)

Narodil se 5. února 1819 ve Vaalu (Maďarsko), vyučil se u Jana Baptisty Schweitzera v Pešti. Dále pracoval ve Vídni, v Lipsku a rok v Praze u Jana Kulíka. Sitt se zamiloval do Kulíkovy dcery Žofie, kterou si vzal v roce 1848,

téměř rok poté co se jim narodil syn Anton Johann. Po sňatku se jim narodily ještě čtyři děti, nejvýznamnější byl však jejich prvorozený syn, ze kterého se stal výborný houslista a skladatel. V roce 1848 se také osamostatnil a otevřel si dílnu v Karlově ulici, o rok později se stěhuje na Malé náměstí a v roce 1860 do Anenské ulice, kde působil do své smrti. House stavěl podle modelu Stradivariho, Guarneriho del Gesú, ale i Petra Guarneriho (podle houslí z roku 1727, které Sitt opravoval). Sitt kromě výroby svých vlastních nástrojů vynikal i v restaurování a opravování starých nástrojů. Jeho vlastní výroba je prakticky ve všech ohledech dokonalá, závit na hlavičkách bývá velmi pravidelný a nepřilíš hluboce řezaný, effové otvory ostře a čistě vyřezané, klenutí jeho nástrojů bývá nižší a luby nechával naopak vyšší. Spodní desky vyráběl vcelku, nebo ze dvou kusů. Jeho laky bývají měkčí, nejčastěji oranžové až červené barvy. Zejména vydařené byly kromě houslí jeho violoncella, které mívají krásné mohutné hlavy⁷. Bohužel právě kvůli vysoké kvalitě jeho nástrojů byla většina z nich prodána do zahraničí a často u nich byla vyměněna Sittova viněta za vinětu starých italských mistrů. Naopak ty nástroje, které Sittovu vinětu mají jsou obvykle falzifikáty. Je velká škoda, že se proto v Čechách zachovalo tak málo skutečně originálních Sittových nástrojů. Jeden z nich můžeme najít v hudebním oddělení Národního muzea v Praze. Antonín Sitt zemřel 19. listopadu 1878 v Praze.

⁷ JALOVEC, Karel. *Čestí houslaři*. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 103.

Jiří Herold (1875-1934)

Narozen 16. dubna 1875 v Rakovníku, studoval housle na pražské konzervatoři u profesora A. Benewitze. V roce 1901 se stal koncertním mistrem České filharmonie, kde působil dva roky. Proslavil se hlavně jako violista ve významném Českém kvartetu, také působil jako profesor na pražské konzervatoři. Již během studia houslí ho houslařství fascinovalo a trávil mnoho času u houslařů Ferdinanda Lantnera, K. B. Dvořáka a Františka Špidlena. Své první nástroje začal stavět v roce 1914, kdy získal potřebný materiál a nářadí. Vážněji se houslařství začal věnovat po přestěhování se do vily v Praze na Hřebenkách, kde si zařídil houslařskou dílnu. Celkově vyrobil zhruba 55 nástrojů, z nichž část věnoval svým kamarádům (např. housle op. 10 věnoval svému bývalému profesorovi A. Benewitzovi). Jeho práce se sice nevyrovná jiným houslařům té doby, ale s přihlédnutím k faktu, že se houslařství věnoval pouze okrajově můžeme hodnotit jeho nástroje jako velmi zdařilé.

Julius Hubička (1886- 1955)

Narodil se 5. února 1886 v Josefově. Od mala se učil u svého otce hře na housle a další hudební nástroje. Začal se učit houslařem u Josefa Čermáka v roce 1901, za což měl Čermák dostávat 100 zlatých ročně po celou dobu učení, k uskutečnění však nedošlo⁸. Již o rok později se seznámil s Františkem Špidlenem, který ho vzal s sebou pracovat do Kyjeva k Jindřichu Jindříškovi. Když v roce 1897 získal František Špidlen místo carského houslaře v Moskvě, odjel s ním také Hubička a pracoval u něho jako tovaryš. Nedlouho poté, co se musel Špidlen vrátit do Čech kvůli svým zdravotním problémům, vrátil se i Hubička a pracoval u Aloise Bittnera v Kladně u Prahy. Není dobře známo, jak dlouho u Bittnera pracoval, ale je jisté, že Hubička celou první světovou válku prožil v zákopech a bohužel si z války přinesl revmatismus, který se mu i po návratu stále zhoršoval. Po válce se nastěhoval ke svému bratrovi do

⁸ JALOVEC, Karel. *Čestí houslaři*. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959. s. 63.

pražských Nuslů, kde si zřídil malou houslařskou dílnu. V roce 1920 nebo 1921 si vzal za manželku vdovu po výrobcí dechových nástrojů, která vlastnila po prvním manželovi obchod na Letenském náměstí. Byla zvyklá při výrobě pomáhat a tak pomáhala i Hubičkovi při práci na jeho nástrojích. V jeho dílně dělala spíše jednodušší úkony, potahovala smyčce, brousila laky, nebo dělala drobné opravy nástrojů. Hubičkova dílna byla poněkud netradiční hned v několika ohledech- její součástí byla kuchyň ve které paní Hubičková vařila a dokonce dílna sloužila Hubičkovi jako ložnice. Julius Hubička totiž často v noci vstával, aby z nástrojů sundal šrouby ze zaklížené části a přiklížil další. Další výhodou spaní vedle ponky byla ta, že se mohl do práce pustit hned po probuzení. Jeho pracovní nasazení bylo neuvěřitelné, pracoval velice rychle a proto byl schopen za svůj vyrobít ohromné množství nástrojů.

Pro výrobu svých nástrojů používal klasické modely italských mistrů, ale velice rád experimentoval ve všech krocích výroby. Například vykládání dělal ze tří, nebo ze sedmi proužků, nebo tvořil ve vykládání různé vzory a obrazce. Další věc se kterou Hubička neustále experimentoval byly laky, které si sám míchal. Tyto experimenty však příliš vydařené nebyly, laky jeho nástrojů jsou často popraskané, nebo příliš tlusté. Používal nejčastěji laky olejové, které ale bohužel špatně schly. Nejčastěji měly tyto laky červený, nebo červenohnědý odstín. Povedenější byly jeho poloolejové laky, lihové používal jen mimořádně kvůli napodobení německých nástrojů.

Hubička měl velkou zálibu v napodobování nástrojů starých mistrů zahraničních, ale i českých. Nejvíce obdivoval práci Kulíka, kterou se též pokoušel napodobit, ale bohužel nikdy nedosáhl dokonalosti Kulíkových nástrojů. Povedenější byly jeho napodobeniny nástrojů Emanuela Adama Homolky nebo Antonína Sitta. Také rád rozebíral staré Schönbašské nástroje, které různými způsoby upravoval a zlepšoval, následně z nich sundal původní lak, natřel oleji a nechal na ně působit slunce a poté nástroje opět dal dohromady. Do těchto nástrojů vkládal viněty starých mistrů a občas se také podepsal svým jménem. Aby nedošlo k nedorozumění- Hubička se nesnažil tyto nástroje vydávat za originály a prodával je za nižší cenu než ty které vyrobil od základu sám. Někteří houslaři jen stěží dokázali poznat, zda se jedná o originály nebo kopie starých nástrojů. Hubičkova neuvěřitelná

rychlost stavění nástrojů má pochopitelně své jisté nedostatky. Tónovou stránku svých nástrojů příliš neřešil a proto vedle množství dobře znějících, vzniklo přirozeně i mnoho špatně znějících nástrojů. U nástrojů, které jsou zvukově podprůměrné jde nejčastěji o příliš tlusté desky. Paní Hubičková svému manželovi nejen pomáhala v dílně, ale také se o něho pečlivě starala během těžkých nemocí ke konci jeho života. Julius Hubička zemřel 28. března 1955 v Praze.

František Karel Kříž (1887- 1943)

Narodil se 20. června 1887 v Praze, jeho otec Cyril Kříž byl amatérským houslařem, který rád při výrobě nástrojů experimentoval (hlavě v oblasti akustických vlastností desek). Karel od svého otce mnoho převzal, pokračoval v jeho pokusech a zdokonaloval je. Vyučil se v Schönbachu mezi lety 1902 a 1905. Kříž byl velice nadaným houslistou, ale studium u profesora Jindřicha Felda musel bohužel přerušit po zranění, které si přivodil když mu při výrobě houslí sjel nůž a přeřezal si šlachy v dlani levé ruky. Po vyučení houslařem pracoval u Huga v Zurichu. Do Prahy se vrátil pravděpodobně v roce 1913, poté prožil celou první světovou válku jako voják. Po válce si otevřel vlastní dílnu v Karlově ulici, poté v Rudolfinu a naposledy se stěhoval do Vyšehradské ulice. Ta byla poblíž tehdejší konzervatoře v Emauzích na které Kříž vyučoval nauku o smyčcových nástrojích. Často k němu do dílny chodili studenti konzervatoře, kterým někdy prodával nástroje za nižší cenu. Jeho nástroje jsou velice charakteristické, větší důraz kladl na zvukovou stránku, než na výsledný vzhled jeho práce. Používal nežíhaný javor, o kterém byl přesvědčený, že má nejlepší akustické vlastnosti⁹, ale pravděpodobně ho používal také proto, že byl nejlevnější. Jeho nástroje většinou nejsou tak mistrovsky zhotovené jako ty, které vyrobili jeho současníci K.J. Dvořák nebo O. Špidlen. Ne však proto, že by to nedokázal (existuje několik houslí u kterých použil žíhaného javoru a dal si obzvláště záležet na výtvarné stránce), ale protože byl toho názoru, že je osobitost práce důležitější než

⁹ PILAŘ, Vladimír – ŠRÁMEK, František. *Umění houslařů*. Praha : Panton, 1986. s. 125.

krása. Nástroje stavěl většinou z polotovaru, které však sám vybíral. Housle stavěl dle modelu Guarneriho del Guesú a lak používal téměř výhradně lihový. Za jeho života byly jeho nástroje velmi ceněné a prodávaly se dobře. Kříž však žil poněkud bohémským způsobem života a měl často finanční potíže. Kvůli tomuto a také pro nejrůznější pomlavy se v roce 1937 rozhodl dílnu prodat začínajícímu houslaři Čestmíru Musilovi a odstěhoval se do Olomouce. Tam vzniklo také několik nástrojů, ale prodávaly se mu hůře než jak byl zvyklý z Prahy. František Karel Kříž zemřel 7. ledna 1943 v Albrechticích u Ostravy.

Alois Vincenc Honěk (1911-2002)

Poněkud neobvyklým houslařem, poněvadž ho houslařství přímo neživilo. Narodil se 25. října 1911 v Děhylově na Opavsku. Vyučil se houslařem u svého otce Aloise Hoňka (truhlář, houslař), poté šel studovat medicínu do Prahy. Od roku 1938 pracuje jako chirurg v nemocnici na Františku. Působil jako lékař na zahraničních zájezdech České filharmonie. Houslařství se věnoval jak během studia medicíny, tak během práce chirurga. Nástroje staví dle svých vlastních konstrukčních zásad, které jsou založeny na modelech Stradivariho a Guarneriho. Všechny vyrobené housle mají přesně stejné rozměry. Po roce 1955 vyrábí housle s téměř úplně plochou klenbou do roku 1970, kdy se opět vrací k deskám klenutým. Různými způsoby experimentoval s dřevem, používal lihový lak. Jeho nástroje se vyznačují dobrým zpracováním a silným zvukem.

Čestmír Musil (1913- 2001)

Narodil se 12. prosince 1913 v Kyšperku (dnes Letohrad), začal se učit u svého otce Jana Musila, ale po roce odešel do Schönbachu. Po vyučení působil nějaký čas v Přerově a od roku 1934 pracoval u Františka Karla Kříže, po kterém přebírá dílnu v roce 1937, kdy Kříž odchází do Olomouce. Ve své vlastní výrobě pokračuje podle Kříže ve formátu i v laku, po dvou letech došel k vlastnímu typu modelů Stradivariho a Guarneriho. Jeho nástroje jsou vyrobeny velice precizně a tvarově velmi pravidelně. I v laku se nakonec

odklání od Kříže a používá lak olejový žluté až červenohnědé barvy. Celkově jsou jeho nástroje vskutku osobité až po roce 1955. Velice dobře restauroval a opravoval starší nástroje, ale nikdy svou opravu nepodepsal, taková byla jeho skromnost. Za svůj život vyrobil zhruba 200 nástrojů a většina z nich zůstala v Čechách, kde se na ně hraje v nejrůznějších orchestrech.

Jiří Mrkvička (1924- 1973)

Narozen 4.května 1924 v Praze, učil se u J.B. Herclíka v Mladé Boleslavi a další rok tam pracoval. V roce 1946 nastoupil vojenskou službu a poté v roce 1948 odešel do Lubů u Chebu a tam získal zaměstnání v podniku Cremona. Kromě výroby nástrojů tam také působil jako instruktor učňů na houslařské škole. V roce 1954 se vrací do Prahy a pracuje ve vojenské hudební dílně. O čtyři roky později získal dílnu na Smíchově. Kromě výroby vlastních nástrojů se také věnoval opravám a restaurování starých nástrojů a zejména vzácných smyčců. Při výrobě svých nástrojů se nechtěl držet tradičních modelů Stradivariho a Guarneriho, ale vytvořil si vlastní. Nástroje, které postavil v pozdějším období své tvorby jsou velmi precizně vyrobené ve všech detailech a jsou i zvukově velice dobré. Mnoho takových nástrojů bohužel nestihl vyrobiť, protože již ve svých 49 letech umírá na zákeřnou chorobu. Po jeho smrti bylo v jeho dílně objeveno velké množství nákresů nových nástrojů a šablon pro jejich výrobu.

4 Houslařské rody

Houslařství je obor, ve kterém si často rodinné tajemství výroby předávají houslaři z generace na generaci. Tato kapitola je zaměřena na houslařské rody působící v Praze. Těmi nejvýznamnějšími byly rody Homolků, Dvořáků, Lantnerů, Špidlenů a Vávrů.

4.1 Houslařský rod Homolků

Ačkoliv ne všichni zástupci rodu Homolků žili v Praze, většina z nich alespoň nějakou dobu v Praze působili a proto je zde také uvedu.

Emanuel Adam Homolka (1796-1849) „Velvarský“

Narodil se 24. prosince 1796 ve Velvarech nedaleko Prahy, kde prožil většinu svého života (odtud získal přezdívku „velvarský“). Jeho otec Jan Homolka, který byl lidovým hudebníkem, byl dlouholetým zákazníkem Kašpara Strnada a věděl, že se v jeho rodině hrává často komorní hudba. Požádal ho proto, aby syna vzal do učení, kde se kromě houslařství naučí i hudbě. Po vyučení u Strnada se vrací Emanuel Adam do rodných Velvar, kde stráví zbytek života, a zakládá si tam svou vlastní houslařskou dílnu. Cítil potřebu vyrábět nástroje i pro méně majetné vrstvy a proto vyráběl dva typy nástrojů – jeden dražší typ, který prodával bohatším zákazníkům a druhý levnější typ pro méně majetné hudebníky. Dnes tyto dva typy nehodnotíme nijak zvlášť odlišně, i levnější typ houslí je velmi dobře postavený a má kvalitní lak. Na první pohled můžeme tyto dva typy rozlišit snad jen podle kvality použitého dřeva. Co se týče jeho nejpovedenějších nástrojů, jsou dnes velmi ceněné. Typické pro nástroje Emanuela Adama Homolky bylo dvojité vykládání a také charakteristické obloukovité ukončení kolíkové schránky. Umírá 11. listopadu 1849 v Praze.

Ferdinand Josef Homolka (1810-1862) „Kutnohorský“

Nejmladší bratr Emanuela Adama se narodil ve Velvarech 19. ledna 1810. Houslařem se vyučil u svého bratra a pracoval u něho i po vyučení. Poté se stěhuje do Slaného, Nového Bydžova a usidluje se nakonec v Kutné Hoře v roce 1843. V Kutné hoře nepůsobil pouze jako houslař, ale byl také dobrým houslistou a divadelním ochotníkem. Ačkoliv Ferdinand Josef jistě vzhlížel ke svému staršímu bratrovi, z jehož práce si odnesl důraz na preciznost a estetickou krásu nástroje, nekopíroval ho a postupoval podle svých vlastních představ a modelů jiných italských mistrů např. Giovanni Paola Magginiho nebo Antonia Stradivariho. Jeho nástroje jsou velmi snadno identifikovatelné, protože mají zúžený korpus se zvětšenými a prodlouženými effovými otvory. Dále jsou charakteristické výraznými léty na vrchní desce. Důkazem toho, že vyráběl Ferdinand Josef výjimečné nástroje může být to, že jeho housle získaly v roce 1854 na výstavě v Mnichově nejvyšší ocenění. Často se o něm tvrdí, že byl nejlepším a nejsobitějším houslařem rodu Homolků.

Umírá 4. února 1862 v Kutné Hoře.

Jeho syn Ferdinand Josef mladší(1842-1863) byl také houslařem, avšak zemřel v pouhých jedenadvaceti letech; vyučil se u svého otce, ale jeho práce nebyla pečlivá.

Vincenc Emanuel Homolka (1826-1861)

Narodil se ve Velvarech 8. července 1826. Vyučil se u svého otce Emanuela Adama, poté pracoval u Jana Stosse v Praze, poté odchází do Budapešti a v roce 1846 pracuje u Františka Schmidta ve Vídni. Do Prahy se dostává o rok později a tam pracuje společně se svým bratrem Ferdinandem Augustem. Následně se osamostatňuje v rodných Velvarech, kde v té době byl jediným houslařem (jeho otec byl již po smrti). Jeho housle mývají poněkud vyšší klenbu, mají ostré hrany resonančních otvorů, závit na hlavičce je pravidelný, mělký. Díky relativně krátkému životu Vincence Emanuela Homolky se dnes

vyskytuje poměrně málo jeho nástrojů. Umírá ve svých pětatřiceti letech ve Velvarech v roce 1861.

Ferdinand August Vincenc Homolka (1828-1890), tzv. „pražský Stradivari“

Narozen 19. ledna 1828 ve Velvarech, mladší bratr Vincence Emanuela. Vyučil se, stejně jako jeho bratr u otce Emanuela Adama. Po vyučení pracoval ve Znojmě, Vídni, Šoproni, Linci, dále v Kutné Hoře u svého strýce Ferdinanda Josefa. V Praze pracoval u Jana Stosse a J. B. Dvořáka, než se konečně osamostatnil a otevřel si vlastní dílnu ve Spálené ulici. Po vystředání několika dílen se usídlil na Tylově náměstí. Svou přezdívku „pražský Stradivari“ získal svými téměř dokonalými kopiemi nástrojů Antonia Stradivariho. Nevyráběl však kopie pouze tohoto mistra a vznikly také velmi povedené kopie houslí Nicolý Amatiho, Josefa Guarneriho a Petrusa Guarneriho. Ferdinand August Vincenc vynikal také jako opravář houslí. Velice pečlivě a pracně nástroje opravoval a myslel při opravách i na zlepšení tónu – např. při výměně vrchní desky obvykle snížil klenutí oproti originálu¹⁰. Bohužel se dnes již u nás příliš jeho nástroje nevyskytují, stejně jako originály jiných starých mistrů se většina jeho nástrojů prodalo do ciziny. Ferdinand August Vincenc Homolka umírá 22. listopadu 1890 v Praze.

Práce dalších pokračovatelů rodu Jana Štěpána, Eduarda Emanuela a Eduarda Ferdinanda nebyla tak významná jako práce již zmíněných houslařů, jejich nástroje ani opravy nejsou dnes prakticky známé.

¹⁰ PILAŘ, Vladimír – ŠRÁMEK, František. *Umění houslařů*. Praha : Panton, 1986. s. 113.

4.2 Houslařský rod Dvořáků

Jan Baptista Dvořák (1825-1890)

Narodil se 10. srpna 1825 v Unhošti u Prahy, vyučil se u Jana Kulíka, poté pracoval v Pešti a ve Vídni. Do Prahy se vrátil pracovat u Ignáce Sandnera, po jehož smrti se osamostatnil a převzal si jeho dílnu v Husově ulici. I přestože vycházel Jan Baptista Dvořák z práce Jana Kulíka, jejich nástroje si nejsou příliš podobné. Hlavičky Jana Baptisty bývají větších rozměrů, také luby bývají vyšší. Nespokojil se s průměrným dřevem a zřejmě si na výrobu nástrojů schovával jen ty nejlepší kusy, dřevo jeho nástrojů mívá hezkou kresbu. Kromě nástrojů, které vyráběl od základu sám se také dochovaly nástroje dodělané z polotovarů ze Schönbachu. Kvůli této skutečnosti vzniklo mnoho nástrojů s falešnou vinětou J. B. Dvořáka, které nepocházejí z jeho výroby. Jan Baptista Dvořák zemřel 28. září 1890 v Praze.

Jaroslav Antonín Dvořák (1861- 1921)

Syn Jana Baptisty Dvořáka se začal řemeslu svého otce naplno věnovat až po vystudování gymnázia. Pod jeho dohledem tvořil až do roku 1885, kdy otevřel vlastní dílnu. Ta byla ve Spálené ulici v Praze a získal zde dobré renomé. Se ženou zplodil dceru a syna, který se později vyučil řemeslu u otce. Roku 1895 se stal předsedou Společenstva houslařů.

Z houslařské rodiny Dvořáků je ovšem nejméně významný a je nástroje nemají jistou přidanou hodnotu, kterou můžeme nalézt u nástrojů ostatních. Jeho nástroje jsou stavěny z dobrého dřeva, při užití poloolejového laku žluté nebo hnědočervené barvy, tvarem modelů Stradivariho či Guarneriho.

Karel Boromejský Dvořák (1856 – 1909)

Nejstarší z potomků Jana Baptisty Dvořáka se houslařskému řemeslu naučil také pod vedením svého otce. Po absolvování čtyřleté praxe v otcově dílně (1872 – 1876) vyrazil do zahraničí a další tři roky strávil ve vídeňské dílně Thomase Zacha, který se, i přes své původní zaměstnání mlynářského pomocníka, vyučil houslařem v Praze u Jana Baptisty Dvořáka a Antonína Sitta, dále pak u Davida Bittnera a konečně u J. F. Sütterlina ve Štrasburku. Karel Boromejský Dvořák se do Prahy vrátil, aby zastoupil v dílně svého těžce nemocného otce roku 1885, přinášejíc rozsáhlé zkušenosti z pařížské dílny Hip. Silvestra-Chretien a Gand a Bernardela. Během pobytu v zahraničí přišel do styku s mnoha starými nástroji a naučil se je od sebe navzájem odlišovat. Otcovu houslařskou dílnu pak definitivně převzal v roce 1888 a stal se tak nezávislým. Jeho manželkou se stala Josefa Kozáková, která po manželově smrti vedla obchod a zodpovědně opečovávala jeho sbírku starých nástrojů. Tu pak roku 1952 věnovala Národnímu muzeu v Praze.

Karel Boromejský Dvořák užíval ke své práci modelů Stradivariho a Guarneriho del Gesú. Žíhané dřevo na svých nástrojích lakoval převážně odstíny žlutočervené až sytě červené barvy. Mistrovství jeho práce se skrývá ve všech drobnostech, například hlavičkách, precizně řezaných effech a nesmíme zapomenout ani na jeho dokonalé výložky. Hrany jeho nástrojů jsou často zdůrazněny tmavými linkami, bývá tomu tak na hlavách či lubech. Jeho nástroje bývají pod kobylkou vysoké okolo 60ti milimetrů, s často vyššími luby, které byly jistým trendem doby¹¹. Laky používal žluté až červené barvy. Jeho nástroje byly často na mnohých výstavách doma i v zahraničí oceňovány medailemi a řadou uznání. Je proslulým představitelem pražské houslařské školy, ač vliv francouzské moderní školy lze jen těžko popřít. Díky množství charakteristických prvků na svých nástrojích, díky kterým jsou prakticky nezaměnitelné, je právem jeden z nejvýznamnějších českých houslařů vůbec.

¹¹ PILAŘ, Vladimír – ŠRÁMEK, František. *Umění houslařů*. Praha : Panton, 1986. s. 99

Karel Josef Dvořák (1887 – 1947)

Syn Jaroslava Antonína Dvořáka je posledním z houslařského klanu Dvořáků v Praze, který byl založen Janem Baptistou Dvořákem. O tomto houslaři je uváděno, že se vyučil u svého otce, avšak sám Karel Josef Dvořák o sobě prohlašoval, že houslařské schopnosti nabyt u svého strýce, Karla Boromejského Dvořáka, který zemřel, když bylo Karlu Josefovi dvaadvacet let. Karel Josef Dvořák působil všemožně po Evropě, pro příklad uvedme ateliér Eduarda Heideggera v Linci, Antotnína Pilaře v Berlíně, Eugena Gärtnera ve Stuttgartu, Georga Rauera ve Vídni a konečně domácí firmu bratří Šámalů v Praze. Sám tvrdil, že práce v Berlíně a ve Stuttgartu ho obohatila nejvíce. Když se po první světové válce vrátil zpět do Prahy, pořídil si po neshodách se svým otcem vlastní byt na Žižkově, kde se začal samostatně věnovat houslařství. Jakožto schopný violoncellista si mohl po večerech přivydělávat hrou v barech. Ve svém žižkovském bytě setrval až do roku 1928. Po smrti Karla Boromejského Dvořáka začal Karel Josef Dvořák pracovat v jeho dílně v Husově ulici, kterou i s krámkem spravovala vdova po strýci a prodávala zde především struny a součástky k nástrojům. Roku 1921 zemřel také otec Karla Josefa, Jaroslav. Byl předsedou houslařské sekce při pražském Společenstvu hotovitelů hudebních nástrojů, které sídlilo taktéž v Husově ulici. Dílnu svého strýce i otcovu dílnu Karel Josef poté postupem času odkoupil. Kvůli těmto obchodům neměl K.J. Dvořák snadné začátky, krom obou dílen musel totiž splácet ještě matce vilu v Říčanech u Prahy. Přemíra práce a dědičnost zapříčinily, že ho ranila mrtvice.

Při stavbě nástrojů mu byl vzorem jeho strýc Karel Boromejský Dvořák, kterého si nesmírně vážil. Postavil mnoho houslí, ale i violoncell a snažil se modelem, prací s lakem a klenbou svého strýce předčít a mnohdy se mu i zadařilo. Na své nástroje modelů Stradivari, Guarneri a Lupota používal pouze velmi kvalitní a často dosti efektní dřeva, která lakoval již hotovým lakem, který si nechával zasílat z Německa. Lak používal žlutooranžový, červený nebo červeno-kaštanový, který občas na nástrojích stínoval. Hlavy nástrojů jsou u Karla Josefa Dvořáka precizně řezané a některé z nich jsou také ozdobeny černou linkou při krajích. Dvořákovy nástroje se před druhou světovou válkou daly pořídít za jeden až tři tisíce korun. Nejdražší z nich

vyrobil Karel Josef od základu sám a vpravdě jsou nejkvalitnější. V případě levnějších nástrojů se někdy uchýlil k použití polohotových kusů, které ale sám vybral nebo si je nechal zhotovit dle svých požadavků. Tyto části ještě následně upravoval nebo dokonce celé přestavěl.

Důležitým problémem nástrojů K.J. Dvořáka je jejich tónová škála. Velká většina z nich, i těch nejpovedenějších, bohužel nezní. K.J. Dvořák pravděpodobně nechával příliš mnoho materiálu na deskách, čímž výrazně snížil jejich akustický potenciál. Nicméně pro zkušeného houslaře není problém eliminací materiálu na deskách zlepšit tónovou škálu Dvořákových neznějících nástrojů. I přes tento problém patří Karel Josef Dvořák k nejlepším houslařům pražské houslařské školy a získal si úctu i u svých kolegů. K žákům Karla Josefa Dvořáka patří Ladislav a Bohumil Prokopovi.

4.3 Houslařský rod Lantnerů

Ferdinand Lantner (1833 – 1906)

Narozen v Praze 6.ledna 1833. Žák Františka Lehnera, u kterého po vyučení ještě rok pracoval. Z této práce odešel roku 1850 rozšiřovat své schopnosti do Vídně do dílny Davida Bittnera a posléze také do Budapešti k Samuelu Felie Nemessanyimu a Thomasi Zachovi. Po návratu do Prahy v roce 1857 strávil Lantner ještě tři roky u J.B. Dvořáka a další dva u Ferdinanda Homolky. Po třicetileté praxi předal v roce 1891 svou dílnu synovi Bohuslavovi a dále pro něj zůstal pracovat. O devět let později, tedy v roce 1900, přestal kvůli nemoci s prací úplně a o šest let později zemřel v ústavu pro choromyslné v Praze Kateřinkách. Za svou houslařskou kariéru dílnu osmkrát přestěhoval, z první dílny ve Vodičkově ulici přes dílnu například v Krakovské ulici až po poslední dílnu na vinohradském náměstí Míru. Je považován za pokračovatele pražské houslařské školy první poloviny devatenáctého století. Nejvíce užíval modelů Stradivari a Guarneri a jeho práce, modelem i lakem, jsou často velmi podobny slabším kouskům J.B. Dvořáka. Nástrojů s Lantnerovou vinětou je velmi málo, ale mnoho obdobných můžeme objevit s vinětou J.B. Dvořáka z pozdních let, přestože Dvořák není jejich autorem. Přes množství praxí, které absolvoval, nemůže být považován za jednoho z nejlepších houslařů Prahy nebo Čech.

Bohuslav Lantner starší (1862 – 1917)

Narodil se v Praze 28.června 1862. Vyučil se houslařem u svého otce a po vyučení u něj ještě strávil nějaký čas. Rok potom strávil v hamburské dílně A. Pfaba a poté byl tři roky zaměstnán u Franze Brücknera v Berlíně. Své pracovní vzdělávání zakončil ročním vedením dílny ve firmě Richter a Jühling v Drážďanech. Po svém návratu do Prahy v roce 1885 pracoval dva roky opět u svého otce. V roce 1887 získal olomouckou dílnu Jana Koutného a tím se také osamostatnil. Ovšem pouze na čtyři roky. V roce 1891 se opět vrátil do Prahy kvůli otcově touze vzdát se vedení dílny. Od tohoto roku se Ferdinand Lantner věnoval převážně práci pro syna Bohuslava.

Nástroje, které postavil sám Bohuslav Lantner od základu těžko pohledat. Ty, které bývají označeny jeho jménem nejsou často jeho prací, jedná se pouze o Lantnerovy reklamní štítky. Je znám spíše pro své znalosti v oblasti starých nástrojů, se kterými také obchodoval. Jeho syn Bohuslav Ferdinand Jiří Lantner mladší (1896 – 1938) po něm převzal prosperující dílnu na Václavském náměstí a zanedlouho se přestěhoval do Jindřišské ulice. Nepokračoval podle rodinné tradice ve výrobě houslí, pouze s nástroji obchodoval. Bohužel nebyl příliš zdatným obchodníkem a proto veškeré dědictví po otci rozprodal.

4.4 Houslařský rod Špidlenů

Ačkoliv houslařský rod Špidlenů má své počátky v Krkonoších a většinu života prožil jeho zakladatel v Rusku, právem se počítá do pražské houslařské školy. V Praze působí rod Špidlenů dodnes a získal si titul jednoho z nejvýznamnějších českých houslařských rodů v historii.

František Špidlen (1867-1916)

Narodil se 31. března 1867 ve Sklenařicích , kde prožil své dětství. Houslařem se začal učit u Františka Vitáčka a zůstal u něho pracovat do roku 1885. Ve svých devatenácti letech odchází pracovat pro Jindřicha Jindříška do Kyjeva, který tam vlastnil prosperující obchodní dům s nástroji. Jindříška o pozvání tohoto mladého a nadějného houslaře požádal jeho blízký kamarád profesor Otakar Ševčík, který v Kyjevě v té době psal svou známou houslovou školu. S nucenou přestávkou způsobenou povinnou vojenskou službou mezi lety 1889- 1892 pracoval František Špidlen u Jindříška až do konce roku 1894. Poté se osamostatňuje a ve vlastní dílně pracuje do roku 1897, kdy v Moskvě umírá houslař carské konzervatoře Ernst André Salzard. František se na doporučení Otakara Ševčíka a jiných zúčastnil konkurzu a místo carského houslaře získal. Se svou rodinou se tedy přestěhoval do Moskvy a brzy byl znám jako nejlepší houslař té doby ve středním Rusku.¹² Jeho nástroje získaly prestižní ocenění na výstavách v Kyjevě, Paříži, Lille, Petrohradě a Lipsku. Během působení v Moskvě měl české zaměstnance Julia Hubičku a svého synovce Jindřicha Vitáčka, který později Moskevský obchod převzal. Kvůli zdravotním problémům s průduškami se však musel František Špidlen v roce 1907 vrátit do Čech. Naštěstí včasný odchod z nevyhovujícího Ruského podnebí znamenal, že se mohl již po dvou letech v Krkonoších přestěhovat s rodinou do Prahy, kde si poblíž konzervatoře otevírá dílnu v Křižovnické ulici. Po smrti Karla B. Dvořáka (kterému si nikdo během jeho života nedovolil konkurovat) si mohl František pronajmout i obchod v dnešní

¹² HUBIČKOVÁ, Libuše – ŠPIDLEN, Přemysl Otakar – ŠPIDLEN, Jan Baptista. *Špidlenové - Čeští mistři houslaři. Co nevíte o houslích...* Praha : rodina Špidlenů, 2003. s. 24.

Karlově ulici. Po úspěšném rozletu Špidlenovy firmy však Františka potkalo opět neštěstí, když v roce 1912 umírá jeho žena Anna. O rok později si bere Marii roz. Slavíkovou, s níž má posledního syna Františka. Marie Špidlenová. Blovká píše „*Roku 1912 zemřela mu žena. Při 4 dětech bylo třeba se oženit, vzal si na doporučení sklenařickou (Marii Slavíkovou), ale nedělalo to dobrotu. Děti ji nechtěly.*“¹³

Během svého nejplodnějšího období, tzn. v Moskvě, vyrobil 375 houslí, většinou podle modelu A. Stradivariho a po návratu do Čech pracoval podle modelu Guarneriho. Na výrobu svých nástrojů používal jen to nejlepší dřevo, které kupoval u nejdražších dřevařů v Schönbachu. Co se týče tvaru a proporcí, vzniklo velké množství krásných nástrojů. S lakem příliš neexperimentoval, ani si ho nemíchal sám, kupoval již hotový olejový lak u Setzera v Markneukirchenu. Lak měl většinou tmavočervený odstín a František Špidlen ho nanášel na své nástroje v silné vrstvě. Desky houslí jsou téměř výhradně nechány poněkud tlustší, vykládání dělal velice precizně a nepoužíval na něj ebenové dřevo. Nedochovaly se viněty z jeho moskevského období, pouze ty z pražské tvorby. Mnoho dochovaných nástrojů má vypálenou jeho výrobní značku a rok výroby. František Špidlen umírá v Praze 16. února 1916.

Otakar František Špidlen (1896-1958)

První syn Františka Špidlena se narodil 9. prosince 1896 v Kyjevě, kde prožil dětství a od svých jedenácti let (kvůli zdravotním problémům otce) žil již v Čechách. Učil se u svého otce v pražské dílně v Křižovnické ulici. Předčasná smrt jeho otce a fakt, že Marii Špidlenovou děti nepřijali jako náhradu za svou matku pro Otakara znamenala, že se musel ve svých dvaceti letech postarat nejen o houslařský závod, ale také o své další sourozence. Netrvalo dlouho aby si Otakar František získal jméno předního pražského houslaře. Ve své dílně nejen nástroje vyráběl, ale také velice rád restauroval nástroje staré-

¹³ HUBIČKOVÁ, Libuše – ŠPIDLEN, Přemysl Otakar – ŠPIDLEN, Jan Baptista. *Špidlenové - Čeští mistři houslaři. Co nevíte o houslích...* Praha : rodina Špidlenů, 2003. s. 32.

prošlo mu tak rukama mnoho velmi vzácných exemplářů a stal se renomovaným znalcem v oboru. Jeho nástroje vyhrávaly pravidelně první nebo druhé ceny na výstavách a soutěžích po České Republice. Celkový počet zhotovených nástrojů odhaduje jeho syn Přemysl na zhruba 200 kusů, všechny podle modelu Stradivariho a Gurarneriho. Mezi nimi je například vzácný exemplář houslí věnovaný tehdejšímu Prezidentovi T.G. Masarykovi s velkým státním znakem ČSR a iniciály T.G.M namalovaným na spodní desce nástroje. Stejně jako jeho otec i Otakar nechával na svých nástrojích tlustší desky a lak kupoval taktéž již hotový oranžové barvy. Desky nástrojů ladil do kvint, podle způsobu Jindřicha Vitáčka.

U Otakara Františka se vyučil syn Přemysl Otakar a Bedřich Pilař, pracovali u něho J.B. Herclík, Karel Pilař a nějakou dobu také Julius Hubička. Otakar František Špidlen umírá 24. května 1958 v Praze

Přemysl Otakar Špidlen (1920- 2010)

Třetí houslař z rodu se narodil v Praze 18. června 1920. Současně se studiem reálného gymnázia se také učil hře na housle u Stanislava Nováka, Karla Nováka a Jaroslava Řídkého. Během těchto studií se též začal učit houslařem u svého otce Otakara Františka v jeho dílně v Jungmanově ulici. V roce 1940 složil tovaryšskou zkoušku s výbornými výsledky, v komisi byli Julius Hubička a Karel Josef Dvořák.

V počátcích tvorby pracoval podle modelu Stradivariho a také Guarneriho del Gesù, později podle modelu jeho děda Františka Špidlena a z něho pak vzniká Přemyslův vlastní model. Velký důraz kladl Přemysl Otakar na zvukovou stránku nástrojů. Ladění desek neprováděl způsobem poklepovým, ale dospěl k přesnějšímu způsobu pomocí tónového generátoru a písku, kdy se písek poskládá do obrazců vlnových uzlů vytvořených generátorem. Vedle zvukové stránky pro něho bylo nesmírně důležité kvalitní dřevo a lak. Na rozdíl od svého otce a děda nekupuje hotové laky, ale míchá si je sám a experimentuje s nimi. Nástroje před lakováním nechal také přirozeně zahnědnout nepřímým slunečním svitem. Velké úspěchy měly jeho nástroje na soutěžích v Haagu

v roce 1947, v Liége v roce 1960 a 1963 a na mezinárodní houslařské soutěži H. Wieniawského v Poznani v roce 1962 a 1967. V roce 1965 mu bylo uděleno státní vyznamenání „Za vynikající práci“ a v roce 1976 „Cena ministra kultury ČSR“. Přemysl Otakar byl také členem porot mezinárodních houslařských soutěží v Moskvě, Cremoně, New Yorku, Salt Lake City a dalších. Během těchto soutěží několikrát i přednášel na témata „České houslařství“ (New York 1980) a „Moje poznámky k Sacconiho knize Tajemství Stradivariho“ (Salt Lake City 1982). Svými znalostmi z oblasti problematiky akustiky nástrojů patřil mezi světovou špičku. Byl také pokládán za odborníka na staré smyčcové nástroje a byl často zván do zahraničí k identifikaci nástrojů, u kterých byl sporný původ.

Jan Baptista Špidlen (1967)

Současný pokračovatel rodu se narodil v Praze 12. listopadu 1967. Již od raného dětství se projevoval jeho výtvarný a celkově umělecký talent. Od svých pěti let hrál na housle a jako sedmiletý začal chodit do dílny za otcem, který ho začal učit základním úkonům výroby hudebních nástrojů. Vystudoval obor řezbářství na střední umělecko- průmyslové škole na Žižkově a ve studiích pokračoval houslařským vzděláním v německém Mittenwaldu. V roce 1988 se stal členem Kruhu umělců houslařů. Následující rok pracoval jako restaurátor nástrojů v anglické společnosti J. & A. Beare. Stejně tak jako jeho otec i Jan měl mnoho úspěchů se svými nástroji na mezinárodních houslových soutěžích, např. v Paříži v roce 1990, 1993 v Mittenwaldu, v Paříži v roce 1999 a dalších. Největšího úspěchu se se svými houslemi dočkal v roce 2003 v mezinárodní soutěži „Triennale“ v Cremoně, kde se oba jeho zúčastněné nástroje umístily na 1. a 2. místě celkového hodnocení. V současnosti se soutěží účastní již výhradně jako porotce.

Na rozdíl od otce a děda se Jan přiklání spíše k modelu Guarneriho než k Stradivarimu. V roce 2006 věnoval houslistovi Pavlu Šporclovi housle, které na první pohled zaujmou modrým lakem. Barva tohoto nástroje není však jediná neobvyklost- má zvětšené rezonanční otvory, titanový šroub uvnitř krku, hlavička je zatížena olověným závažím a korpus nástroje je v některých detailech pozměněn. Jan Špidlen v současné době vede internetový obchod

s hudebními nástroji a příslušenstvím, ale soustředí se hlavně na výrobu svých vlastních nástrojů na které je čekací doba až několik let. *„Zatím mám úspěch se stavbou nových nástrojů a baví mě to. Také se mohu těšit příjemným pocitem autorství, totiž tím, že cosi vytvářím, že tu po mě něco zbude, což obchodníkům, jak sami přiznávají, chybí“.*¹⁴

¹⁴ HUBIČKOVÁ, Libuše – ŠPIDLEN, Přemysl Otakar – ŠPIDLEN, Jan Baptista. *Špidlenové - Čeští mistři houslaři. Co nevíte o houslích...* Praha : rodina Špidlenů, 2003. s. 60.

4.5 Houslařský rod Vávrů

Jan Baptista Vávra (1870-1937)

Zakladatel houslařského rodu Vávrů se narodil 4. října 1870 v Jablůnce u Vsetína. Původem hudebník, kontrabasista jež hrával na tanečních zábavách i v chrámovém orchestru. Pracoval také v továrně na nábytek, kde se naučil základům práce se dřevem. Do Prahy se přestěhoval se svou ženou Marií v roce 1899. Jan Baptista začal opravovat nástroje svých známých hudebníků a tato práce se mu zalíbila, rozhodl se tedy vydat cestou houslaře. Seznámení s houslařem Josefem Čermákem z Kutné hory bylo pro Vávru velkou inspirací. Čermák se mu stal učitelem a v roce 1912 Vávrovi vystavil výuční list. Již před získáním výučního listu se živil výhradně houslařením, v roce 1912 otevírá svou vlastní dílnu v Dvořákově ulici na pražském Smíchově. Kromě houslí, viol a violoncell stavěl hlavně kontrabasy, kterých vzniklo velké množství. Housle vyráběl podle modelu Stradivariho i Guarneriho, olejový lak je většinou žlutohnědé nebo červené barvy.

Jan Baptista Vávra umírá 27. ledna 1937 v Praze.

Alfons František Vávra (1901- 1957)

Narozen 25. dubna 1901 v Praze, vyučil se u svého otce Jana Baptisty v jeho smíchovské dílně. V roce 1920 se osamostatnil a přestěhoval do Banské Bystrice na Slovensku, kde založil jeho otec filiálku. Po pěti letech se vrací do Prahy, kde v Jindřišské ulici otevírá vlastní houslařský ateliér. Kromě stavění vlastních nástrojů se také věnoval opravám a restaurování starších nástrojů. Jeho práce je velice poctivá, což dosvědčují ceny ze soutěží v Haagu v roce 1949 a v Čechách v roce 1954. Stavěl housle imitující výrobu starých italských houslařů, např. housle „Degani Eugenio 1975“, které mají pětidílné vykládání. Další zajímavostí je několik viol podle modelu „Tertis“ s délkou korpusu neuvěřitelných 50cm, na které se však dá hrát díky zmenšené

menzuře¹⁵. Používal měkký lak zlaté až červené barvy. Alfons František pracoval ve svém ateliéru v Jindřišské ulici až do jeho smrti v roce 1957.

Karel Vávra starší (1903- 1973)

Synovec Jana Baptista Vávry se narodil 18. března 1903 v Jablůnce nad Bečvou u Vsetína. Vyučil se u svého bratrance Alfonse Františka Vávry, který v Banské Bystrici vedl filiálku svého otce. Učil se mezi lety 1920 – 1924 a o rok později se společně s bratrancem vrací do Prahy. Jejich spolupráce se nijak nepřerušila, Karel pro Alfonse pracoval ještě dalších sedm let než se osamostatnil a otevřel si vlastní dílnu v Korunní třídě na Vinohradech. V době jeho osamostatnění se vyskytla možnost koupit houslařské nářadí a vybavení dílny po Eduardu Ferdinandu Homolkovi, což samozřejmě bez váhání udělal. v dílně na Vinohradech působil do roku 1950, poté se přestěhoval do Bělehradské a pak do Lublaňské ulice.

Housle stavěl většinou podle modelu Guarneriho del Gesú, pečlivě vybíral kvalitní dřevo a nástroje lakoval výhradně olejovým lakem oranžové barvy. Využíval techniky zvýrazňování lét na vrchních deskách. V roce 1949 získal na mezinárodní houslařské soutěži v Haagu čestné uznání, stejné ocenění získal také v roce 1962 na soutěži H. Wieniawského v Poznani. Vyučil Karla Šámala a svého syna Karla Vávru mladšího. Jeho housle vlastnilo mnoho úspěšných houslistů, mezi nimi byli například Jan Kubelík a Josef Suk. Karel Vávra starší zemřel 20. dubna 1973 v Praze

¹⁵ PILAŘ, Vladimír – ŠRÁMEK, František. *Umění houslařů*. Praha : Panton, 1986. s. 171.

Josef Vávra (1912- 1998)

Ačkoliv Josef Vávra většinu svého života trávil mimo Prahu, působil tam 9 let společně se svým bratrancem, proto se zde zmíním i o jeho životě.

Narozen 4. listopadu 1912 v Martině na Slovensku jako synovec Jana Baptisty Vávry u něhož se též vyučil. Po vyučení u strýce pracuje ještě další dva roky a poté se vydává do Prahy za svým bratrancem Alfonsem u kterého pracuje až do roku 1945. Po druhé světové válce se přestěhoval do Lubů u Chebu, kde působí jako mistr odborného výcviku v závodě Cremona. Vedle výchovy nové generace houslařů a oprav starých mistrovských nástrojů stále vyráběl své vlastní, nové nástroje. Housle stavěl, stejně jako jeho bratranec Karel Vávra, především podle modelu Guarneriho. V roce 1954 v Praze získal 1. cenu za violu, v roce 1957 v Poznani 1. cenu za housle a v roce 1960 v Liege získal zlatou medaili. Byl členem Kruhu umělců houslařů. Většinu svých nástrojů vyrobil během pobytu v Lubech, celkový počet je zhruba 350.

Ludmila Vávrová- Bouchalová (1931)

Dcera Alfonse Vávry se narodila 23. července 1931 v Praze. V roce 1946 se začíná učit u svého otce, se kterým pracovala až do jeho smrti v roce 1957. Poté krátce spolupracovala se svým bratrem Alfonsem, ale v roce 1959 převzala dílnu (kterou předtím vedla matka na základě vdovského práva) Družstvo hudebních nástrojů a později družstvo Igra. Družstvo Ludmilu Vávrovou zaměstnalo jako opravářku nástrojů. Svě vlastní nové nástroje stavěla ve svém volném čase a proto jich příliš mnoho nevzniklo. Housle stavěla pouze podle modelu Stradivariho, použitý lak je kvalitní a má žlutočervenou barvu. Po dobu své houslařské činnosti byla členem Kruhu umělců houslařů. Její bratr Alfons Vávra mladší v roce 1968 emigroval do USA, kde dodnes působí jako houslař.

Karel Vávra mladší (1935)

Syn Karla Vávry staršího se narodil 15. května 1935 v Praze. Začal se u svého otce učit od roku 1950 a úspěšně složil tovaryšskou zkoušku u Otakara Františka Špidlena již v roce 1952. Po vykonání zkoušky dále pracoval u svého otce v Bělehradské ulici do roku 1958, kdy byl zaměstnán ve vojenských hudebních dílnách. Náplní tamější práce byly opravy strunných nástrojů, které prováděl společně s houslaři Jiřím Mrkvičkou a Zdeňkem Lancigerem. Dále však ve svém volném čase stavěl svoje vlastní nástroje v otcově dílně, kam se zanedlouho vrátil pracovat samostatně. Po dvou letech samostatné výroby v Bělehradské ulici se s otcem společně přestěhovali do nedaleké Lublaňské ulice, kde dodnes dílna funguje. Stejně jako jeho otec, i Karel Vávra mladší staví housle podle modelu Guarneriho del Gesù a také od otce převzal zvýrazňování lét na vrchní desce svých nástrojů. Kromě vinět používá k označení svých nástrojů vypálenou značku „Karel Vávra Prague“. U Karla Vávry se vyučil jeho syn Tomáš a houslař Jan Sokol.

Tomáš Vávra (1966)

Současný pokračovatel rodu Vávru se začal učit u svého otce Karla Vávry mladšího v roce 1980 a o tři roky později úspěšně vykonal zkoušku a získal výuční list. U svého otce v dílně v Lublaňské ulici zůstal a působí tam dodnes. V roce 1991 strávil rok ve Švédsku u Vladimíra Váni na stáži. Staví mistrovské nástroje ze zásob materiálu po svém dědečkovi Karlu Vávrovi starším, které on pořídil ve 30. letech minulého století. Kromě stavění vlastních nástrojů se též věnuje restaurátorské činnosti smyčcových nástrojů a také smyčců. Je členem Kruhu umělců houslařů

5 Současnost houslařství v Praze

O některých současných pražských houslařích jsem již psal v dřívějších kapitolách (Jan Baptista Špidlen, Karel a Tomáš Vávrovi). Tato závěrečná kapitola bude zaměřena na další, významné pražské houslaře současnosti.

Václav Vacek

Narodil se 2. června 1941 v Praze jako syn významného houslisty Václava Vacka staršího. Studoval v Lubech u Chebu u houslaře Josefa Vávry, poté se vrátil do Prahy a pracoval u Bohumila Pechara, tehdejšího houslaře České filharmonie. V roce 1964 byl zaměstnán jako houslař Národního divadla. Od roku 1976 je členem Kruhu umělců houslařů. Kromě houslí staví také starší nástroje jakými jsou například viola d'amour nebo tenorová gamba.

Miroslav Komár

Narodil se v roce 1953, vyučil se houslařem mezi lety 1968 - 1971 v Lubech u Chebu pod vedením houslaře Miroslava Pikarta. Poté byl na desetileté stáži u Václava Vacka. Od roku 1988 je členem Kruhu umělců houslařů a také členem Cechu houslařů pražských. Jeho nástroje jsou uznávány po celém světě. V současné době má ateliér na Praze 3, Jeseniova 52.

Jan Slípka

V roce 1969 začal studovat Miroslava Pikarta v Lubech u Chebu. Ve studio pokračoval u mistra Jaroslava Lavičky. V roce 1980 byl zaměstnán jako houslař Národního divadla v Praze. Po ukončení práce v Národním divadle další dva roky působil jako opravář restaurátor nástrojů. Mezi lety 1992 a 1999 pracoval téměř výhradně na svých vlastních nástrojích, zejména violoncellech. Jeho nástroje se vyskytují nejen v Čechách, ale také v zahraničí. V roce 1999 získal místo houslaře České filharmonie a působí tam dodnes.

Dalibor Bzirký

Dalibor Bzirký po vyučení v České Republice studoval také v Itálii a Švýcarsku. V Praze pracuje od roku 1996, spolupracuje s mnoha významnými sólisty, komorními soubory i orchestry. Jeho nástroje vlastní mnoho koncertních mistrů českých i zahraničních orchestrů. Dalibor Bzirký se kromě výroby svých vlastních nástrojů také věnuje restaurování nástrojů starých mistrů. Pravidelně cestuje do Říma a Švýcarska, kde pro atelier Claude Lebet restauruje nástroje z tamní sbírky, např. A. Stradivari – Milanollo 1728. Taktéž restauroval nástroje světových sólistů Vadima Repina a Juliana Rachlina. Dalibor Bzirký je členem Kruhu Umělců Houslařů v Praze a získal četná ocenění na mezinárodních houslařských soutěžích. V současné době působí v dílně na Oveňské 46, Praha 7.

Alexandr Švýcarský

Narodil se 28. srpna 1973 v Mladé Boleslavi. Vyučil se houslařem v letech 1988-1991 v Lubech u Chebu. Po vyučení pracoval jeden rok u svého vzdáleného příbuzného Josefa Vávry a poté byl na dvouleté stáži u Vladimíra a Tomáše Pilařových (během této stáže postavil housle, které získaly druhé místo na pražské houslařské soutěži). Je členem Kruhu umělců houslařů od roku 1999.

V témže roce odcestoval do Londýna, kde pracoval pro významného restaurátora Floriana Leonharda a měl možnost opravovat nástroje starých italských mistrů.

Od roku 2001 působí v Praze v dílně na Praze 6, České družiny 34.

Závěr

V této práci jsem se snažil čtenáři přiblížit pražské houslaře od 17. století až do současnosti. Za necelých čtyři sta let se v Praze vystřídalo mnoho desítek skutečně mistrovských houslařů a zajímavých osobností. Za tu dobu zde vznikly tisíce mistrovských nástrojů, které jistě svými tónovými kvalitami přispívají k světovému renomé, jež má například Česká filharmonie a jiné pražské orchestry.

V několika kapitolách jsem shrnul nejvýznamnější pražské houslaře, stručně popsal jejich život a tvorbu. Bohužel u většiny z nich jsem byl nucen být stručnější, než bych chtěl a to z důvodu nedostatku odborné literatury na toto téma. Pokud vím, bylo knih na téma české či pražské houslařství napsáno jen co by člověk spočítal na prstech jedné ruky. Patří k nim knihy ze kterých jsem pro napsání této práce čerpal a to: Umění houslařů od Vladimíra Pilaře a Františka Šrámka, Špidlenové - Čeští mistři houslaři od Přemysla Otakara Špidlena, Jana Baptisty Špidlena a Libuše Hubičkové a Čeští houslaři od Karla Jalovce. Doufám, že tato práce pomůže k lepší obeznámenosti s tímto tématem.

Seznam použité literatury

PILAŘ, Vladimír – ŠRÁMEK, František. *Umění houslařů*. Praha : Panton, 1986.

JALOVEC, Karel. *Čeští houslaři*. Praha : Státní nakladatelství krásné literatury, hudby a umění, 1959.

HUBIČKOVÁ, Libuše – ŠPIDLEN, Přemysl Otakar – ŠPIDLEN, Jan Baptista. *Špidlenové - Čeští mistři houslaři. Co nevíte o houslích...* Praha : rodina Špidlenů, 2003.

Internetové stránky:

<http://www.slipka-housle.cz/> [cit. 2020-04-04].

<http://www.violin-komar.cz/> [cit. 2020-04-04].

<http://www.bzirsky-violin.cz/> [cit. 2020-04-04].

<http://www.svycarsky.cz/> [cit. 2020-04-05].

<http://www.housle-vavra.cz/> [cit. 2020-04-05].